

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 stycznia 2014 roku, w sprawie z powództwa P. K. przeciwko B. K. Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi w pkt. 1 zasądził od B. K. na rzecz P. K. kwotę 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 grudnia 2009 roku do dnia zapłaty, w pkt. 2 oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w pkt. 3 nie obciążył pozwanego nieuiszczonymi kosztami sądowymi, w pkt. 4 przyznał i nakazał wypłacić z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi kwoty po 2.952 zł na rzecz adw. E. K. reprezentującej powoda oraz adw. K. K. reprezentującej pozwanego tytułem wynagrodzenia za reprezentację stron udzieloną z urzędu. (wyrok – k. 441, k. 443, postanowienie – k. 442)

Apelację od wskazanego orzeczenia złożył pozwany, zaskarżając powyższy wyrok w części, tj. w zakresie pkt. 1. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. nieważność postępowania w zakresie, w jakim małoletni powód nie był reprezentowany przez kuratora sądowego;
2. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia, tj:

a) art. 217 §1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie przez Sąd dowodów wnioskowanych przez stronę pozwaną, tj:

- przesłuchania małoletniego P. K. w sytuacji, gdy biegła psychiatra I. G. po uzupełnieniu materiału badawczego w opinii uzupełniającej z dnia 26 czerwca 2013 roku proponowała jednorazowe przesłuchanie powoda w Sądzie w obecności psychologa;
- dowodu z opinii biegłego psychiatry dziecięcego na okoliczność przyczyn zaburzeń emocjonalnych u małoletniego powoda, wpływu stresu związanego z powodem rodziców i rozbięciem rodziny na stan emocjonalny powoda oraz ustalenia, która z przyczyn w największym stopniu przyczyniła się do powstania tych zaburzeń, w sytuacji gdy wskazane w tezie dowodowej okoliczności miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy;

b) art. 233 §1 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i pominięcie przy rozstrzyganiu sprawy dowodu z opinii biegłej psycholog T. D. z dnia 16 stycznia 2011 roku w sytuacji, gdy wnioski wynikające ze wskazanej opinii miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;;

c) art. 193 §2¹ k.p.c. poprzez uwzględnienie przez Sąd ustnej zmiany powództwa (w zakresie podstawy faktycznej powództwa) dokonanej przez stronę powodową na rozprawie w dniu 28 stycznia 2014 roku, w sytuacji, gdy zmiana powództwa może być dokonana wyłącznie w formie pisma procesowego;

3. naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 k.c. poprzez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że kwota 50.000 zł jest sumą odpowiednią do zakresu doznaney przez powoda krzywdy i w konsekwencji zasądzenie na rzecz powoda nieadekwatnej kwoty zadośćuczynienia, które nie spełnia podstawowego warunku, jakim jest kryterium „odpowiedniości”.

W konkluzji powyższych zarzutów pozwany wniósł o:

1. w przypadku uwzględnienia zarzutu nieważności postępowania, uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;

2. w przypadku uwzględnienia zarzutu naruszenia przepisów postępowania wskazanych w pkt. II ust. 2 apelacji o dopuszczenie dowodów wnioskowanych przez pełnomocnika pozwanego w piśmie procesowym z dnia 20 lipca 2012 roku, a także z dnia 6 września 2013 roku oraz o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości;

3. w przypadku nieuwzględnienia zarzutów nieważności postępowania oraz naruszenia przepisów procedury, a uwzględnieniu zarzutu naruszenia przepisu prawa materialnego wskazanego w pkt. II ust. 3 apelacji o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez obniżenie kwoty zasądzonego zadośćuczynienia do kwoty 5.000 zł, która spełni kryterium „odpowiedniości”.

Powód i kurator małoletniego powoda wnieśli o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja pozwanego jest zasadna.

Na wstępie należy zaznaczyć, że sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji strony nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, których występowanie Sąd ten oceniać musi także z urzędu. Wiążącymi dla Sądu drugiej instancji są natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, które zostały wyartykułowane w apelacji przy czym w granicach zaskarżenia Sąd ten bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, Lex 341125). Zatem przed przystąpieniem do analizy argumentacji zaprezentowanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku pod kątem zarzutów apelacyjnych i obowiązujących przepisów prawa materialnego sąd odwoławczy bada, czy

w sprawie miały miejsce takie okoliczności, których zaistnienie skutkować musi przyjęciem, że zachodzą przesłanki określone w art. 379 k.p.c., a świadczące o nieważności postępowania.

W pierwszej kolejności należy odnieść się jako do najdalej idącego zarzutu nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego, której apelujący upatruje w braku reprezentacji małoletniego powoda przez kuratora sądowego.

W ocenie Sądu Odwoławczego zarzut ten jest trafny. Zgodnie bowiem z treścią art. 98 § 1 k.r.o., rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie, jako przedstawiciel ustawowy dziecka. Jednakże, według § 2 tego artykułu, żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka: a) przy czynnościach prawnych między dziećmi pozostającymi pod ich władzą rodzicielską, b) przy czynnościach prawnych między dzieckiem a jednym z rodziców lub jego małżonkiem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo że dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania. Natomiast § 3 wyżej wymienionego artykułu stanowi, że przepisy paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w postępowaniu przed sądem lub innym organem państwowym. Zgodnie zaś z przepisem art. 99. k.r.o., jeżeli żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy. W judykaturze wspartej poglądami doktryny utrwalone zostało jednolite stanowisko, że w sprawach procesowych jak również nieprocesowych, żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka, gdy w sprawie, w której występują jako strony lub uczestnicy postępowania rodzice i dzieci, może dojść do sprzeczności interesów między nimi. Wtedy naczelny interes dziecka wyklucza dopuszczalność reprezentowania go przez któregokolwiek z rodziców. W każdej sprawie, w której jako strony lub uczestnicy występują rodzice i dzieci, sąd ma zatem obowiązek badać, czy nie zachodzi hipotetyczna możliwość kolizji interesów między nimi.

W razie takiej sytuacji żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka przed sądem. Jeżeli zaś żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka przed sądem, to zgodnie z art. 99 k.r.o., reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2014 roku, IV Cz 32/14, LEX nr 1493926)

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy wskazać należy, iż pozew z dnia 19 października 2009 roku w imieniu małoletniego powoda P. K. został złożony przez jego matkę H. K.. Powództwo zostało skierowane przeciwko ojcu małoletniego powoda - B. K., zaś jego przedmiotem było roszczenie o zapłatę na rzecz powoda kwoty 50.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za pobicie powoda przez pozwanego ojca. Na terminie rozprawy w dniu 1 października 2013 roku (k. 416) Przewodnicząca stwierdziła nieprawidłowość reprezentacji małoletniego powoda przez jego matkę w procesie przeciwko ojcu. Postanowieniem z dnia 14 października 2013 roku dla reprezentowania praw małoletniego powoda P. K. ustanowiono kuratora w osobie adw. M. C.. Na terminie rozprawy w dniu 28 stycznia 2014 roku kurator oświadczył, że zajmuje stanowisko pełnomocnika powoda (k. 439).

Mając na uwadze powyższe, niewątpliwie należy stwierdzić, że zachodzi nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji do chwili ustanowienia przez Sąd Rejonowy kuratora dla małoletniego powoda. Nieważność została spowodowana wadliwą reprezentacją małoletniego powoda P. K.. Po pierwsze rozpoznawana sprawa dotyczyła zapłaty na rzecz dziecka określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia za pobicie, w której po stronie pozwanej występował ojciec dziecka, zaś powodem było małoletnie dziecko reprezentowane przez matkę. Niewątpliwie w takiej sytuacji zachodziła sprzeczność interesów między rodzicami dziecka oraz sprzeczność interesu dziecka z interesem jednego z rodziców. Oceny tej nie zmienia fakt ustanowienia w dniu 14 października 2013 roku dla reprezentowania praw małoletniego P. K. kuratora albowiem został on ustanowiony na końcowym etapie postępowania i jego uczestnictwo ograniczało się jedynie do jednego terminu rozprawy, poprzedzającego wydanie wyroku. Samo tylko formalne wstąpienie do procesu kuratora sądowego nie może konwalidować nieważności postępowania w zakresie, w jakim toczyło się ono bez jego udziału i tym samym braku zdolności procesowej małoletniego powoda. Stanowiska tego nie zmienia również przyłączenie się przez kuratora do stanowiska reprezentowanego w procesie pełnomocnika powoda.

Ze względu na skutki procesowe stwierdzonej nieważności postępowania bezprzedmiotowa stała się ocena, czy usprawiedliwione są zarzuty apelującego w pozostałym zakresie.

Z przedstawionych powodów Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, zniósł w całości dotknięte nieważnością postępowanie przeprowadzone przed Sądem Rejonowym dla Łodzi - Widzewa w Łodzi I Wydziale Cywilnym i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.). Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Rejonowy przeprowadzi ponownie postępowanie dowodowe z udziałem kuratora reprezentującego interesy małoletniego powoda.